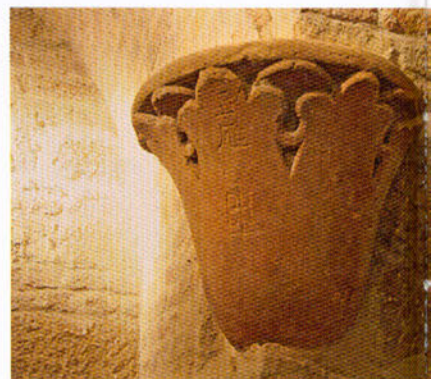
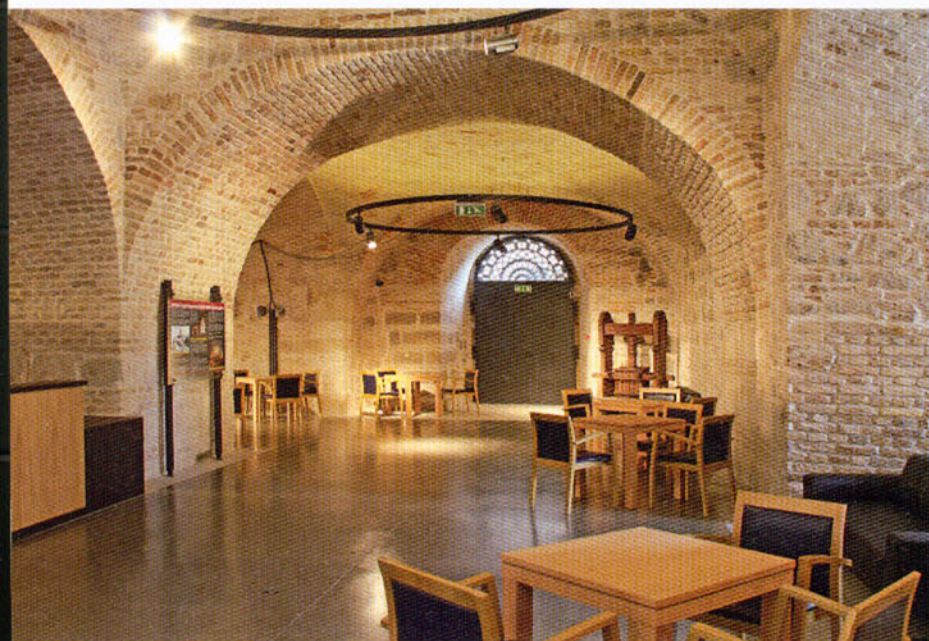

MEGTISZTÍTOTTÁK, MEGERŐSÍTETTÉK, MEGMENTETTÉK

A szerkezetek helyenként még régebbi korok épített elemeit, például középkori kő pillérfejeket is tartalmaznak

Az esztergomi bazilika pincerendszerének helyreállítása

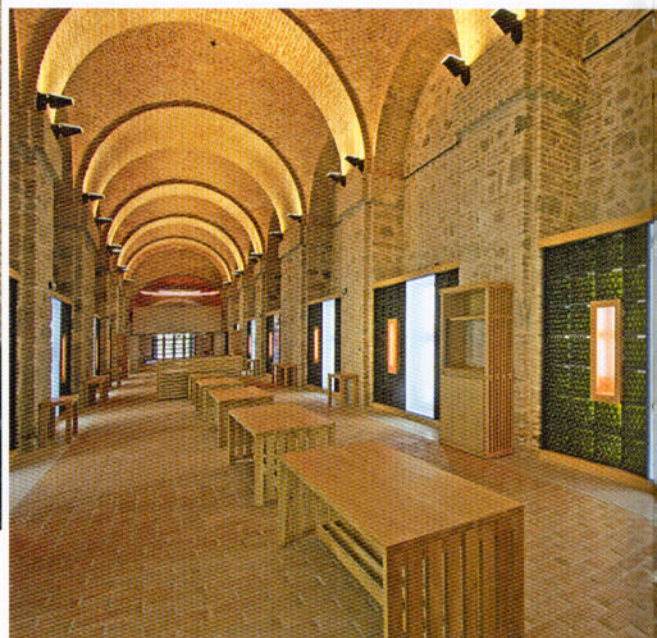

A hagyományos technológiával készített, ma már ritkaságnak számító terrazo padlóburkolatból több mint ezer négyzetméter készült (a képen a látogatói információs terem látható)

Kevesen tudják, hogy a domb, melyen az esztergomi bazilika áll, mesterséges beavatkozások, feltöltések után nyerte el mai formáját; a mainál sokkal meredekebb, sziklásabb kiemelkedésre építette István királyunk az eredeti Szent Adalbert székesegyházat. Ebből következik az is, hogy az itt található pincerendszert nem a domb mélyére építették, hanem épp ellenkezőleg: először a pince készült el, majd feltöltéssel alakították ki fölötté a dombot.

Mint a felújítási terv műszaki leírásában is olvasható, az esztergomi bazilika pincerendszerével kapcsolatos első munkálatok 1763 márciusában kezdődtek, ekkor kapott engedélyt Barkóczy érsek a keleti várfal elbontására. A várfal és a középkori épületek eltüntetése után indult a tereprendezés. Az akkor kialakított – a székes-

A borvidékek alagútja
(Barkóczy alagút)

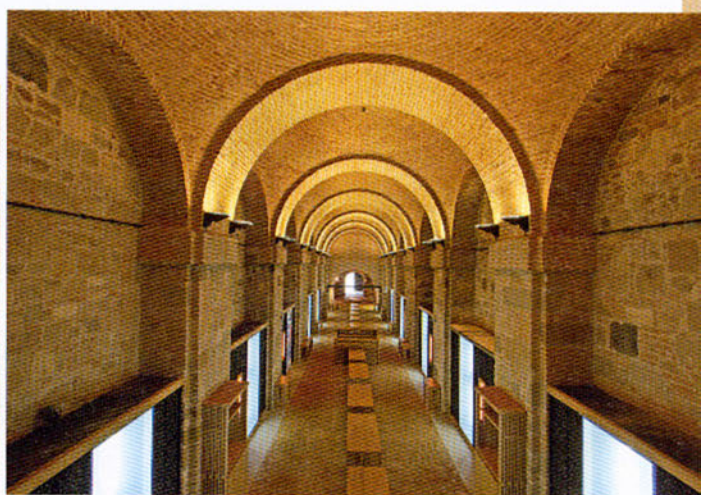
egyházhoz felvezető – rámpa a jelenleginél keskenyebb és magasabb volt. A mai állapotnak megfelelő rámpát a pince építésének idején, 1821-ben alakították ki.

Mindebből aztán számos olyan probléma adódik, ami a mostani helyreállítás tervezőinek és kivitelezőinek a dolgát is megnehezítette. Egyrészt a pincét eleve egy változó vastagságú, helyenként 10–12 méteres vastagságban feltöltött, elegyengetett altalajra építették, másrészt a pincét alkotó falak és boltozatok feletti talaj is változó minőségű feltöltés; döntően iszapos, homoklisztes talajból áll. Az írásos adatok szerint a pincerendszer több szakaszban épült, ami az egyes pincerészek szerkezeti kialakításainak különbségeiből is látszik.

Mint Holman Attilától megtudtuk, a pincéket a rendszerváltás előtt a szovjet hadsereg használta pontosan

Építész: Németh Tamás

Az esztergomi bazilika dombjának belsejében meghúzódó, szinte már feledésbe merült pincerendszer megmentése és új funkciókkal való ellátása egyetlen részletében sem volt szokványos feladat. A szovjet hadsereg által hátrahagyott, tönkrement, vizes pincében ma reprezentatív térsorozat, múzeum és étterem található. A helyszínen Holman Attila, a generálkivitelező Confactor Kft. igazgatója kalauzolta munkatársunkat.

A panorámalift a téglaboltozaton „átdőfött” vasbeton gyűrűn át vezet a felszínre

Meghatározó látványelem a professzionálisan megvilágított falak és boltozatok látszó téglaszerkezete (kilátás az étterem galériaszintjéről)

nem tisztázott célokra. Mindenesetre a felújítási munkálatok előtt lehangoló állapotokat találtak a helyszínen a Confactor szakemberei: a létesítményben helyenként térdig állt a víz a hátrahagyott vegyszeres hordók között...

A tervezők és kivitelezők összehangolt, igényes munkájának köszönhetően a mai látvány ehhez képest valóban lenyűgöző. A pincerendszer alapvetően három részből áll. A domb északi oldalát megtámasztó mellvéd-falon található az úgynevezett Sötétkapu, az itt nyíló alagúton akár gépkocsi is át tud hajtani a domb alatt a déli oldalra. Ebből az alagútból nyílik nyugati irányban a Kispince, ahol a régi borászati kellékekből igen gazdag anyagot bemutató múzeumot láthatunk. A Sötétkaputól balra (azaz keletre) egy másik, kisebb kapu nyílik; ezen keresztül léphetünk be a több szint magasságú, boltoza-

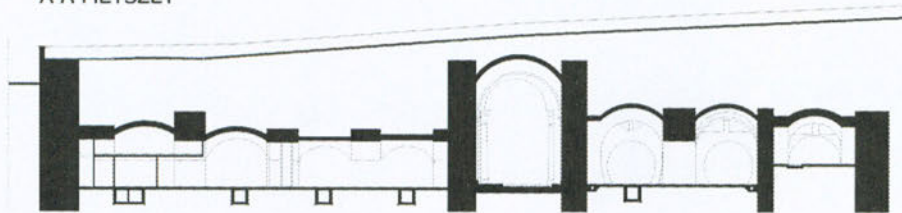
tos pincerébe, ahol először a tágas információs terembe jutunk. Innen indul a felszínre kivezető panorámalift. A szintén impozáns belmagasságú Barkóczy alagúton végigsétálva jutunk el a pince délre nyíló oldalán található elegáns Primás Pince étterembe.

A létesítmény építészeti érdemeit itt nem részleteznénk bővebben (erről szóljanak a mellékelt fotók), az alábbiakban inkább néhány műszaki érdekességre fogjuk majd felhívni a figyelmet. Annyit érdemes megjegyeznünk, hogy az építész terveket készítő Kima Stúdió igen magas színvonalon, a hely szellemét és jelentőségét tökéletesen megértve oldotta meg az épület revitalizációjának feladatát. A történeti szerkezetek és az igényes modern elemek kölcsönösen egymást szolgálják a látvány és a funkció tekintetében is. Láthatóan nem kény-

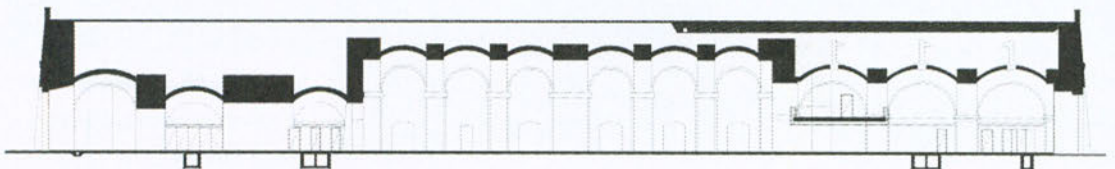
A Primás Pince étterem tere
a fölötte készült új szigetelésnek
köszönhetően vált használhatóvá

A-A METSZET

B-B METSZET

szerűltek rossz kompromisszumokra az anyaghasználatban sem. A Confector pedig – amely igényes és bonyolult műemlék-felújítási munkák sorozatát valósította meg fennállásának elmúlt húsz évében – szintén megalkuvás nélküli színvonalon végezte a kivitelezést. A pincerendszerből az lett, amivé lennie kell: turisztikai látványosság, reprezentatív egyházi és világi események, esküvők, konferenciák, fogadások helyszíne.

De térjünk vissza a műszaki nehézségekre.

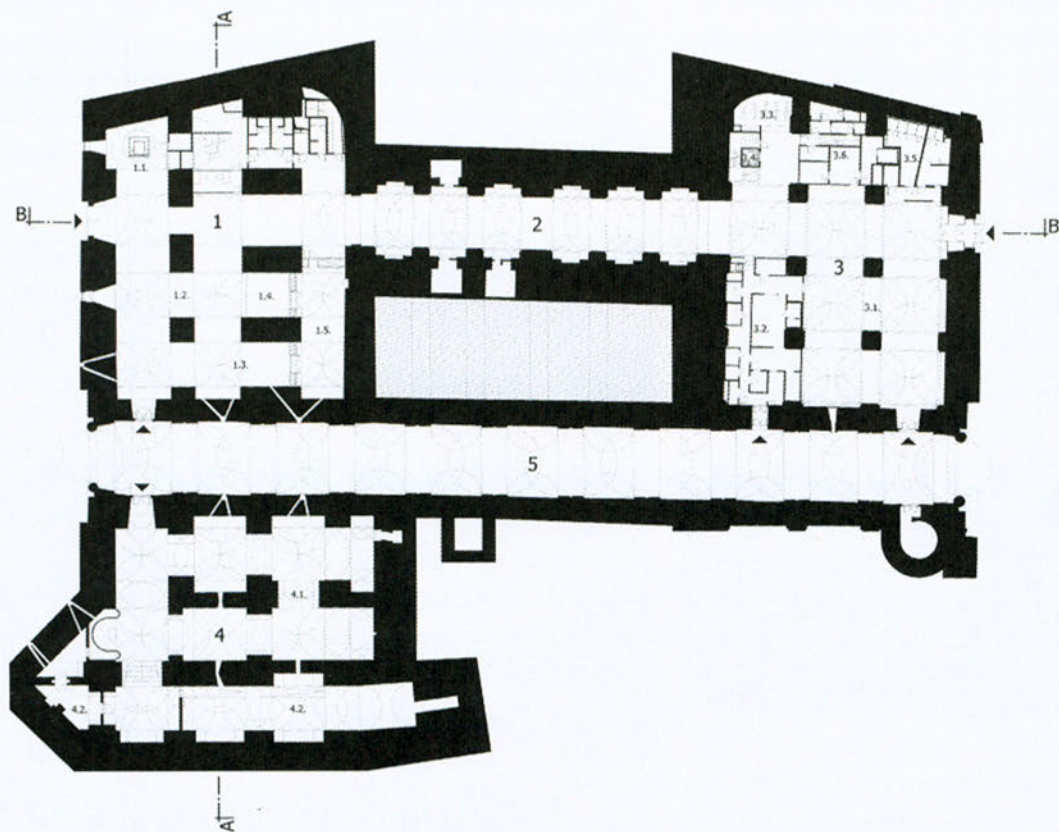
Holman Attila elmondta: a kivitelezés idején hónapokon át több száz ember kétkezi munkáját vette igénybe a több mint 11 ezer négyzetméternyi téglafelület megtisztítása. Erre a megtisztításra a szerkezet kiszáritása miatt is szükség volt, de esztétikailag is meghatározó elem a professzionálisan megvilágított falak és boltoza-

tok látszó téglaszerkezete. Érdekes, hogy e szerkezetek helyenként még régebbi korok épített elemeit, például középkori kő pillérfejeket is tartalmaznak. Ha már felületekről esik szó, meg kell említenünk a hagyományos technológiával készített, ma már ritkaságnak számító, sötét és világos színű terrazo padlóburkolatokat, melyekből több mint ezer négyzetméter készült a pincerendszerben. Nem kevés leleményességet igényelt a Confectortól, hogy megtalálja a hagyományos szerkezet kivitelezésére képes szakembereket.

Meghatározó elem itt a fent említett, acél-üveg szerkezetű panorámalift is, mely a téglaboltozaton „átdöfött” vasbeton gyűrűn át vezet a felszínre. A kivitelezés során először eltávolították a mintegy hat méteres talajtakarást a boltozatról, majd – még a 3,25 m belső átmérőjű mo-

nolit vasbeton gyűrű elkészítése előtt – állvánnyal támasztották alá, és a szükséges helyen áttörték a boltozatot.

A pincerendszer szellőzését ventilátorokkal ellátott légszűrőrendszer szolgálja, melynek 2,5–3 méteres átmérőjű vezetékai körülbelül ezer méter hosszban húzódnak a padlószint alatt.

1. Látogatóközpont
2. Borvidékek alagútja
3. Étterem
4. Borászati kiállítás
5. Sötétkapu alagút

A modern elemek (a képen a lépcsőház, liftelőtér és ruhatár) igényes megoldása méltó a történelmi környezethez

A vízesedés a legnagyobb gondokat a Kispincénél okozza, ahol ezért komoly szivárgórendszert kellett építeni (ebből most mintegy napi 1,5 köbméter vizet szivattyúznak ki!). A belső vizek elvezetése érdekében a pince padlószintje alatt gravitációs rendszerű, kavics ejtőkutas, fűrt szivárgókat készítettek. E 20 cm átmérőjű, 2,0–3,5 m mély, egymástól 1,5–2,0 m tengelytávolságra épített kavicsrestek aljáról gyűjtővezetékek távolítják el a vizet. A kívülről érkező – azaz a falak mögött feltorlódnak – vizeket falszivárgók fogják meg: a padlószint alatt fél méterrel 1,5–2,0 méterenként 63 mm átmérőjű, 6 m hosszú szivárgócsöveket fűrtak át a falon. Ezekből a víz szintén az ejtőkutas rendszer gyűjtőaknáiba távozik.

Az étterem beázását szintén meg kellett szüntetni. Itt az eredeti feltöltéskor készült ugyan egy agyagos szigetelőréteg, amelyet azonban az idők során (jellemzően közműépítéskor) többször is megbolygattak, és ez most az étterem szellőzőrendszerének kialakításakor újra óhatatlanul bekövetkezett. Ezért itt új, 2 mm vastag HDPE-lemezből készült szigetelést készítettek. Az étte-

rem fölött 1,0–1,4 m mélységben eltávolították a felszíni talajt. E talajtükörre 5 cm-es kavicsréteg került, erre tetek egy geotextília védőréteget, majd a HDPE-lemezt, fölé pedig „tojástartó-rendszerű” szivárgóréteget helyeztek el. Utána újabb geotextília réteg következett. A talaj visszatöltése után megkezdődhetett a felszín parkosítása. Holman Attila felhívta a figyelmünket: a korábbi vi-

szonyokra jellemző, hogy az étterem mennyezetén mind a mai napig folyamatos salétromkiválás tapasztalható, ami rendszeres takarítást igényel. A vizsgálatok egyértelműen kimutatták, hogy ez nem a mostani szigetelési munkák hibáinak tulajdonítható; egyszerűen a több évtizedes ázás következtében felgyűlt nedvesség még nem tudott eltávozni a szerkezetből.

A Confector igazgatója a létesítmény bejárásakor végül egy más típusú – szintén nem szokványos – szerkezet-helyreállítási feladatot is említett: az említett északnyugati-északi mellvéd fal (melyben a szintén említett Sötétkapu is nyílik) az idők során kibillent a helyéből. Erről repedések is árulkodtak, a mérések pedig 1–2 cm-es elmozdulásokat regisztráltak. A támfal rögzítését fűrt injektált horgonyokkal oldották meg. Összesen 20 darab, egymástól általában 3 méterenként elhelyezett, 20 méter hosszú üreges horgonyrudat helyeztek el a falban, melybe cementtejet injektáltak. A talajszerkezetben szétterjedő megkötött cement horgonyozza ki a támfalat.

Bethlenfalvy Gábor

Építész: Németh Tamás
(Kima Stúdió Kft.)

Építető: Inconrona
Munkatársak: Rónai Piroska,
Kapcsos Éva, Csepely-Knorr
Kristóf, Lászlófi Károly

Statikai tervek: Besey László

Épületgépészeti tervek:

Bajor Ervin, Komáromi Dániel

Épületvillamossági tervek:

Petkovics János

Világítástechnika: Haász Ferenc

Szivárgórendszer és falhorgonyzás: dr. Wagner Antal,

Csonka Tamás

Vízszigetelési szakértő:

dr. Seidl Ágoston

Belsőépítészet: Zatykó Krisztina,

Kamarás Bálint

Projekt-lebonyolító és műszaki

ellenőr: Bau-Rat Kft.

Generálkivitelező: Confector Kft.

Fotók: Csécsai Pál